

Ένα συμβόλαιο σχολικής αλληλογραφίας

Η ευτυχία να ανοίγεις το γράμμα ενός φίλου, μιας φίλης

ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΕΝΑΝ ΤΟΠΟ ΖΩΗΣ

Από το blog της **Isabelle Robin** [la pédagogie comme un chef](https://isabellerobin.eu) <https://isabellerobin.eu>

μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος

Η σχολική αλληλογραφία δεν κοστίζει ακριβά (χαρτί, μολύβια, μερικά γραμματόσημα) αλλά απαιτεί μια καλή οργάνωση. Εκεί αποσκοπεί το συμβόλαιο που συνάπτουν οι δύο εκπαιδευτικοί των τάξεων που θα αλληλογραφήσουν. Κάθε χρονιά συμφωνούμε με τον/την συνάδελφο κάποιους κανόνες, που παραμένουν σχεδόν αναλλοίωτοι εδώ και 30 χρόνια.

Ανταλλάσσονται δύο είδη γραμμάτων

Ανταλλάσσουμε **συλλογικά γράμματα** ανάμεσα στις δύο τάξεις και **ατομικά γράμματα** ανάμεσα στα παιδιά. Η εργασία πραγματοποιείται στην τάξη, την ώρα του μαθήματος της γλώσσας για την συγγραφή των γραμμάτων και την ώρα των καλλιτεχνικών για τις ζωγραφιές και τη διακόσμηση.

Παραθέτω στη συνέχεια το συμβόλαιο αλληλογραφίας που έχω χρησιμοποιήσει σε τάξεις του δημοτικού και του νηπιαγωγείου (με τα μεγάλα παιδιά, όχι με τα προνήπια).

Ο ρυθμός

Ένας κανονικός ρυθμός από την αρχή είναι απαραίτητος ώστε τα παιδιά να καταλάβουν περί τίνος πρόκειται και να μην περιμένουν για εβδομάδες μέχρι να λάβουν μια απάντηση σ' ένα γράμμα που ως τότε θα το έχουν ξεχάσει.

Στο νηπιαγωγείο ανταλλάσσουμε συλλογικά γράμματα για δύο μήνες και έπειτα τον Νοέμβριο αρχίζουμε τις διασταυρούμενες ανταλλαγές (εναλλαγή συλλογικών και ατομικών γραμμάτων) κάθε 15 μέρες.

Στο δημοτικό αρχίζουμε από τον Σεπτέμβρη τις αποστολές τόσο συλλογικών όσο και ατομικών γραμμάτων.

Ημερολόγιο αποστολών:

Χρονικό διάστημα	Η τάξη μου	Η άλλη τάξη
1 ^η εβδομάδα	ατομικά γράμματα	συλλογικό γράμμα
2 ^η εβδομάδα	ταχυδρομική αποστολή τη Δευτέρα, τα γράμματα ταξιδεύουν...	
3 ^η εβδομάδα	συλλογικό γράμμα	ατομικά γράμματα
4 ^η εβδομάδα	ταχυδρομική αποστολή τη Δευτέρα, τα γράμματα ταξιδεύουν...	

Ασφαλώς αν ο ρυθμός σάς φαίνεται πολύ πιεστικός, μπορείτε να τον ελαφρύνετε αλλά είναι σημαντικό να είναι κανονικός και τα παιδιά να τον γνωρίζουν.

Το περιεχόμενο των γραμμάτων

Το σχέδιο των γραμμάτων, συλλογικών είτε ατομικών, είναι το ίδιο:

Προτείνουμε το ακόλουθο σχέδιο στα παιδιά, που διώχνει το άγχος της λευκής σελίδας και τα καθυσαχάζει:

- Απαντάμε στις ερωτήσεις
- Διηγούμαστε
- Θέτουμε ερωτήσεις (μέχρι τρεις)

Επιπλέον από τα ατομικά και συλλογικά γράμματα, μπορούμε να αποφασίσουμε να ανταλλάξουμε:

- την σχολική εφημερίδα της τάξης
- τα άλμπουμ που έφτιαξε η τάξη
- δώρα (συλλογικά ή ατομικά) τα Χριστούγεννα ή στο τέλος της χρονιάς (προσέχοντας ώστε τα δώρα να είναι ισοδύναμα)
- έρευνες
- ...

Προσοχή: είναι καλύτερα οι ανταλλαγές να είναι **λίγες και καλής ποιότητας** παρά να φιλοδοξούμε να είναι πολλές και να μην έχουμε το χρόνο να τις πραγματοποιήσουμε. Είναι σημαντικό να προηγηθεί μια καλή συνεννόηση με τον/την συνάδελφο.

Η μορφή των επιστολών

- **Το συλλογικό γράμμα** θα διαβαστεί από την ομάδα και μετά θα αναρτηθεί κάπου στην τάξη. Πρέπει λοιπόν η **γραφή να είναι μεγάλη**.

Τα γράμματα είναι μεγάλα: στην τάξη μου έχουν το φάρδος της πόρτας γιατί τα αναρτούμε πάνω της. Ως προς το ύψος, κόβω και τοποθετώ το ένα πάνω στο άλλο.

Το γράμμα δακτυλογραφείται στον υπολογιστή, φωτοτυπείται και επικολλάται στο τετράδιο της ανάγνωσης του κάθε παιδιού. Στέλνω μια φωτοτυπία στην συνάδελφο, που παρομοίως κάνει το ίδιο.

- **Το ατομικό γράμμα** που λαμβάνει κάθε παιδί θα επικολληθεί στο ατομικό του τετράδιο αλληλογραφίας, απέναντι από την πρόχειρη εκδοχή του γράμματος που εκείνο έχει στείλει. Στην τάξη μου γι' αυτή τη χρήση έχουμε ένα απλό σχολικό τετράδιο. Μορφή του γράμματος: ένα φύλλο A4 διπλωμένο στα δύο.

- Εξώφυλλο: ένα σχέδιο + «για τον Χ., εκ μέρους του Ψ.»
- Εσωτερικό: το γράμμα αντιγραμμένο + ενδεχομένως ένα σχέδιο
- Στο οπισθόφυλλο: ενδεχομένως ένα σχέδιο (αλλά σ' αυτή την περίπτωση, θα πρέπει αντί να κολλήσουμε με κόλλα το γράμμα στο τετράδιο να χρησιμοποιήσουμε σελοτέηπ)

Αληθινή εργασία στο μάθημα της γλώσσας

Γράφουμε σ' αλήθεια: τα γράμματα πρέπει να είναι **κατανοητά και χωρίς ορθογραφικά λάθη**. Οι εκπαιδευτικοί βεβαιώνονται για κάθε γράμμα πριν αυτά ταχυδρομηθούν.

Στην φάση της πρόχειρης γραφής, βοηθάω τα παιδιά **να διατυπώσουν ή να επαναδιατυπώσουν σωστά τις ιδέες τους, να χρησιμοποιήσουν σωστή σύνταξη και ταιριαστό λεξιλόγιο**.

Παράδειγμα: μπουρδουκλώθηκα με το ποδήλατο → έπεσα με το ποδήλατο/είχα μία πτώση με το ποδήλατο.

Σε ότι αφορά τις απαντήσεις στις ερωτήσεις του αλληλογράφου:

Παράδειγμα:

Φτιάξατε γλυκά;

Το παιδί μπορεί αυθόρμητα να απαντήσει: ναι, φτιάξαμε. Πρέπει όμως να συνειδητοποιήσει ότι το άλλο παιδί δεν έχει μπροστά στα μάτια του το γράμμα που του έχει στείλει (θα μπορούσε να πάει να αναζητήσει το πρόχειρό του αλλά κάτι τέτοιο είναι μπερδεμα και κόβει και τον ενθουσιασμό του). Πρέπει λοιπόν να οδηγήσουμε το παιδί να διατυπώσει κατάλληλα την απάντησή του:

1. Ναι, φτιάξαμε γλυκά.
2. Να δώσει μερικές διευκρινήσεις στον αλληλογράφο του. Για παράδειγμα: φτιάξαμε γλυκά με σοκολάτα. Μου το έμαθε η γιαγιά μου. Σε πιο μεγάλες τάξεις μπορεί κανείς να υποθέσει ότι αν το ρώτησε αυτό το άλλο παιδί είναι γιατί ενδιαφέρεται για την κουζίνα. **Μπορούμε να δώσουμε την ιδέα** στο παιδί να αντιγράψει την συνταγή για τον αλληλογράφο του.

Προσοχή στην διατύπωση των κριτικών.

Παράδειγμα: το σχέδιό σου είναι άσχημο → θα μπορούσες να αναζητήσεις σ' ένα βιβλίο πώς σχεδιάζουν τις γάτες.

Τη στιγμή της διόρθωσης στο πρόχειρο ζητάω από τον μαθητή/μαθήτρια να μου δείξει το γράμμα που έλαβε για να επιβεβαιώσω ότι πράγματι έχει απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις και δεν άφησε ασχολίαστο κάποιο σημαντικό νέο: πέθανε ο θεός μου. Θα πρέπει να πει δυο λόγια γι' αυτό στο άλλο παιδί (δίχως αναγκαστικά να γράψει 10 γραμμές). Μια μικρή φράση για να του δείξει ότι διάβασε προσεχτικά το γράμμα και κατάλαβε ότι ήταν ένα σημαντικό νέο. Προφανώς αν το παιδί δυσκολεύεται, το βοηθάω στη διατύπωση. Το σχέδιο του γράμματος δεν πρέπει να οδηγήσει σ' έναν αυτοματισμό στις απαντήσεις, δίχως προσοχή, δίχως λεπτότητα.

Σημαντικό θέμα είναι και το **ευανάγνωστο** και φροντισμένο **γράψιμο**: το κάθε παιδί προσπαθεί όσο μπορεί, ανάλογα με την ικανότητα του στη γραφή.

Όταν οι δύο εκπαιδευτικοί φτιάχνουν τα ζευγάρια των παιδιών που θα αλληλογραφήσουν είναι απαραίτητο **να λαμβάνουν υπόψη τους το επίπεδό τους** (σε ανάγνωση, σχέδιο, γράψιμο...). Καμιά φορά αξίζει να περιμένει κανείς μερικές εβδομάδες για να γνωρίσει καλά τις μαθήτριες/μαθητές του και να ξεκινήσει την ατομική αλληλογραφία τον Οκτώβριο. Αν οι δύο τάξεις δεν έχουν τον ίδιο αριθμό παιδιών (όπως συμβαίνει συχνά), ορισμένα παιδιά, τα πιο ικανά σε ανάγνωση/γραφή, θα έχουν δύο αλληλογράφους.

Όχι ελλιπής αλληλογραφία

Αν ένα παιδί απουσιάζει, ο εκπαιδευτικός (ή κάποιο παιδί που έχει ήδη τελειώσει το γράμμα του) γράφει μια λέξη στον αλληλογράφο του απόντος παιδιού. Μία παράλειψη μπορεί να προκαλέσει ένα δράμα.

Αν σ' ένα συλλογικό γράμμα, μία οφειλόμενη απάντηση απαιτεί τη διεξαγωγή έρευνας (ποιο είναι το μέγεθος της αυλής του σχολείου σας; Πότε χτίστηκε η πόλη σας; ...), ανακοινώνουμε στους αλληλογράφους μας ότι ερευνούμε το θέμα και θα τους απαντήσουμε στο επόμενο συλλογικό γράμμα.

Φωτογραφία, διεύθυνση

Δεν ανταλλάσσουμε φωτογραφίες, προσωπικές διευθύνσεις, τηλέφωνα, μέηλ... Περιμένουμε γι' αυτό το τέλος της χρονιάς: κάθε 15 μέρες γράφουμε στο άλλο παιδί, που θα γίνει **ο φίλος**. Αυτός ο μακρινός άλλος, ο φανταστικός αλλά ταυτόχρονα πραγματικός, μπορεί να γίνει πολύ σημαντικός. Δεν θα τα χαλάσουμε όλα με μια φωτογραφία (καμμιά φορά άσχημα τραβηγμένη)...

Ταξίδι

Ένα ταξίδι ανταλλαγής μπορεί να έχει προβλεφτεί για το τέλος της σχολικής χρονιάς (όχι στην αρχή της). Σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να έχει οργανωθεί με ακρίβεια από τους δύο εκπαιδευτικούς.

Κλείσιμο της αλληλογραφίας

Είναι σημαντικό να έχουμε προβλέψει με την/τον συνάδελφο τον τρόπο να ανακοινωθεί το κλείσιμο της αλληλογραφίας κατά τις τελευταίες ανταλλαγές: «Είναι το τελευταίο συλλογικό γράμμα που σας στέλνουμε ... Είναι το τελευταίο συλλογικό γράμμα που λαμβάνουμε». Τα τελευταία ατομικά γράμματα θα φύγουν δίχως να περιλαμβάνουν ερωτήσεις, μπορεί όμως να περιέχουν φωτογραφίες και διευθύνσεις. Είναι απαραίτητο να ελέγξουμε τις φωτογραφίες που τα παιδιά φέρνουν από το σπίτι: ορισμένες είναι παλιές ή δεν είναι καλά τραβηγμένες. Ο εκπαιδευτικός μπορεί επίσης να τραβήξει ο ίδιος τις φωτογραφίες, πρέπει όμως να έχει σκεφτεί την εκτύπωση και το κόστος. Μετά τη λήξη της χρονιάς, τα παιδιά που το επιθυμούν θα μπορούν να συνεχίσουν το γράψιμο, που όμως αποβαίνει πλέον μια ιδιωτική αλληλογραφία, έξω από την ευθύνη της/του εκπαιδευτικού.

Γιατί όχι μια αλληλογραφία με μέηλ;

Είναι πιο εύκολο! Πιο γρήγορο!

Προτιμώ τις επιστολές πάνω στο χαρτί: τα παιδιά συγγράφουν, αντιγράφουν, σχεδιάζουν, σφραγίζουν τα γράμματα με την προσωπικότητά τους, την μοναδικότητά τους. Το άνοιγμα του φακέλου παραμένει μια εξαιρετική στιγμή: ανακαλύπτουμε αυτό που οι άλλοι μας έχουν γράψει, μας έχουν στείλει, είναι μια στιγμή χαράς. Στον τωρινό κόσμο όπου όλες οι ανταλλαγές γίνονται γρήγορα, το να αισθανθείς την αναμονή, τον χρόνο, είναι σχεδόν ένα προνόμιο, μια ανακάλυψη. Αφήνεις επίσης χώρο στην φαντασία: γράφουμε σε κάποιον που δεν γνωρίζουμε, που θα τον ανακαλύψουμε σιγά σιγά μέσα από τα γράμματα. Ένα μέηλ στον

υπολογιστή δεν έχει αληθινά αυτή την δύναμη και δεν φανερώνει εύκολα την προσπάθεια του μαθητή, την καλλιτεχνική του φύση (ή όχι).

Στο νηπιαγωγείο όπως και στο δημοτικό, η σχολική αλληλογραφία λειτουργεί, δίνει νόημα στη μάθηση, κινητοποιεί και επιπλέον δημιουργεί την επιθυμία του παιδιού να είναι εκεί, στην τάξη, για να γράψει στο άλλο παιδί με το οποίο αλληλογραφεί.

«**Δεν είμαστε πια μόνοι**» θα πει ο Φρενέ στο 1924 όταν ξεκινάει την πρώτη σχολική αλληλογραφία με ένα σχολείο της Βρετάνης.

Το άρθρο αυτό προέρχεται από την ιστοσελίδα της Isabelle Robin <https://isabellerobin.eu>